

CRUCEA EROILOR NEAMULUI DE PE CARAIMAN: 90 ANI

Radu Baltasiu

Rezumat

În lucrarea de față, vom propune spre discuție pentru început semnificația Crucii de pe Muntele Caraiman, ca simbol al dăinuirii sacrificiale peste teroarea istoriei. În an Centenar, Crucea Eroilor Neamului este, alături de Catedrala Mântuirii Neamului, o mărturisire palpabilă a Marii Uniri. Vom puncta, de asemenea, rolul fundamental pe care l-a avut armata, aceasta fiind instrumentul prin care statul român s-a împlinit. Trebuie spus că armata se află în strânsă legătură cu unitatea națională, fără de care existența unui stat nu ar fi posibilă. Vom vorbi în acest material și despre doctrina Wilson care, alături de Armata Română, constituie cei doi mari piloni ai Marii Uniri, fiindcă prin principiul numit „dreptul popoarelor la autodeterminare”, a creat ordinea europeană în care ne aflăm și astăzi. Conștiința importanței unității naționale este arma utilizată de armată, pe care o mai numim și demnitate națională și care, potrivit lui Platon, încadrează armata în categoria vitală a paznicilor ordinii cetății. Completările necesare la Strategia națională de apărare reprezintă punctul central al acestei lucrări, fiindcă există câteva subtilități de substanță care trebuie avute în vedere. Una dintre acestea o reprezintă absența noțiunii de „diaspora”, dar și trimiterea la comunitățile istorice românești. Altă subtilitate e reprezentată de lipsa vreunui aliniat referitor la integrarea celor două state ale aceluiași popor, Republica Moldova și România. Strategiei propuse îi lipsește: comunitățile românești, cultura și munca națională, dar și știința muncii. În finalul articolului, vom propune câteva completări ale Strategia națională de securitate, fără de care România nu-și poate dobândi credibilitatea.

Cuvinte-cheie: cruce, unitate națională, demnitate națională, Doctrina Wilson, Strategia națională de apărare.

Abstract

In the present paper, we will propose for the beginning the meaning of the Cross on Mount Caraiman as a symbol of the persistence of sacrifice over the terror of history. In Centenary Year, the Cross of the Heroes is alongside the Cathedral of Salvation of the Nation, a palpable testimony of the Great Union. We will also point out the fundamental role the army has had, which is the instrument by which the Romanian state has been fulfilled. It must be said that the army is in close connection with the national unity, without which, the existence of a state would not be possible. We will speak in this material about Wilson's doctrine, which together with the Romanian Army, is the two pillars of the Great Union, because by the principle called "the people's right to self-determination" created the European order in which we are still today. The consciousness of the importance of national unity is the weapon used by the military, which we also call national dignity and which, according to Plato, puts the

army in the vital category of the guards of the city's order. The necessary additions to the National Defense Strategy are the central point of this work, because there are several subtleties of substance to be considered. One of these is the absence of the concept of "diaspora", but also the references to the Romanian historical communities. Another subtlety is the lack of any alignment regarding the integration of the two states of the same people, the Republic of Moldova and Romania. The proposed strategy lacks: the Romanian communities, culture and national work, but also the science of labour. At the end of the article, we will propose some completions of the National Security Strategy, without which Romania can not acquire its credibility.

Keywords: cross, national unity, national dignity, Wilson Doctrine, National Defense Strategy.

Cea mai înaltă¹ – înălțătoare Cruce pentru români

Dedicată „întru slava și memoria eroilor prahoveni căzuți în Primul Război Mondial, 1916–1918, pentru apărarea patriei” – așa cum scrie pe soclu, Crucea de pe Caraiman a ajuns să simbolizeze eroismul Armatei Române și, în general, al realizării României Mari.

Crucea Eroilor Neamului de pe Caraiman – munte sacru cu conotații hiperboreene (Mâna Cerului²) – nu a fost ales întâmplător ca loc al celei mai înalte cruci din România, la încheietura Carpaților cu vederea Dunării, a Transilvaniei cu Vechiul Regat. Avem, iată, bucuria de Înălțarea Sfintei Cruci³, semnul acesta al dăinuirii sacrificiale peste teroarea istoriei să se reaprindă, prin grija Armatei Române. Se spune că, atât de aproape de cer, doar brâncușiana Coloană a Infinitului mai trimite în Univers atât de frumos vibrațiile credinței românești⁴.

¹ Andrei Berinde, „Crucea de pe Caraiman, un monument misterios, desemnată cea mai înaltă cruce din lume amplasată pe un vârf montan”, în *Revista Historia*, [2018], disponibil la adresa www.history.ro/sectiune/general/articol/crucea-de-pe-caraiman-un-monument-misterios-desemnata-cea-mai-inalta-cruce-din-lume-amplasata-pe-un-varf-montan.

² Vasile Lovinescu, *Dacia hiperboreană*, București, Editura Rosmarin, 1996, p. 32: „La Romani, în cele mai vechi inscripții și în Cântările Saliene, Cerul apare sub numele de Caelus Manus. Kerus Manus sau Duonus Cerus. Or, în România se găsesc nume aproape identice Căli-man, Caraiman, Domnul Cer, date unor Munți sacri ca și unor Fiițe. Există în România trei Munți Caraiman și patru Căliman și toți sunt munți sacri. Cel mai important dintre Călimani este denumit și «Tronul lui Dumnezeu» În poezia populară Cerul este adorat ca divinitate. Este «Cerul Sfânt», «Domnul Cer» (Duonus Cerus), «Cerul Înalt», «Bunul Tată», Caraiman-ul (Cerus Manus) ne apare ca «Domnul tunetului și al fulgerului», ca «Marele și puternic Judecător al lumii».. Așadar, în tradițiile românești Călimanul desemnează în același timp o Fiiță și un Munte.

³ Ziua Sfintei Cruci, 14 septembrie 2018, a coincis cu deschiderea „Manifestărilor dedicate comemorării Primului Război Mondial a celebrării mării Uniri și a 90 de ani de la inaugurarea Crucii Eroilor Neamului de pe Vârful Caraiman”, organizate de către Ministerul Apărării Naționale prin Secretariatul General.

⁴ Ziarul *Adevărul*, „VIDEO „Dați un Ban pentru Caraiman!”. Află cum vor arhitecții să salveze Crucea Eroilor Neamului”: „Arhitectul Liviu Gligor arată că monumentul de pe Caraiman are unele asemănări cu Coloana Infinitului a lui Constantin Brâncuși și poate fi considerat la fel de

Decăzută odată cu slăbirea sentimentul de nou al societății, restaurarea monumentului la inițiativa Ministerului Apărării Naționale ne arată că România, în an de Centenar, izbuteste să se recompună. Altfel, prinsă în jocuri mărunte, România lui 2018 mărturisește palpabil Marea Unire prin Catedrala Mântuirii Neamului și Crucea Eroilor.

Crucea de pe Caraiman stă mărturie că între stat și societatea de țărani de la 1918 legătura era indisolubilă. Iar această legătură s-a numit idealul național al Marii Uniri. Armată-țaran-stat-ideal național-cruce-rege-regina Maria sunt termenii-cheie prin care putem înțelege Marea Unire și monumentul închinat eroilor de pe Caraiman: armata a fost instrumentul prin care statul român s-a împlinit, realizând idealul social al Marii Uniri; armata era alcătuită în special din țărani, ca și societatea. De aceea, nu în ultimul rând trebuie să vedem Crucea închinată țaranului român. Canalizat militar și extraordinar mobilizat de regina Maria, omul acesta frumos a constituit principala forță militară a Țării. Statul român nu a fost și nu este doar o construcție civică, ci una etnopolitică. Aceasta e o trăsătură pe care ar trebui să știm să o transmitem mai bine partenerilor noștri din Occident, pentru care națiunea este o construcție ideologică, civică. Pentru că tocmai această trăsătură, care exprimă legătura indisolubilă dintre stat și societate, trebuie să fie temelia Strategiei Naționale de Securitate.

Câteva cuvinte despre legătura dintre Armată și Unitatea națională. Doctrina Wilson

Eminescu arată că unitatea națională este condiția principală de existență a unui stat. Referindu-se la Austro-Ungaria, el demonstrează cu 50 de ani mai înainte că prăbușirea acesteia era inevitabilă, chiar dacă avea instituții moderne, pentru că „îi lipsește condiția principală a unui stat, unitatea națională, și cu toate acestea are justiția și administrația cum se cade, negoț, industrie, ba chiar o mișcare științifică destul de însemnată”⁵. România și-a încheiat (relativ⁶) acest ciclu fundamental al *întemeierii statului* la 1918. Iar armata română, dimpreună cu principalul ei purtător de steag – țaranul, a fost principalul făuritor al României Mari.

Marea Unire a avut doi mari piloni: Armata și Doctrina Wilson. Le vom prezenta succint, după ce vom reaminti importanța rolului unității naționale în raport cu poporul.

important pentru colecția românească a arhitecturii de fier din perioada 1850–1940: ambele au fost executate de specialiști români, sunt realizate din feroaliaje produse la Reșița și au înălțimi foarte apropiate – Coloana Infinitului – 29,33m, Crucea de pe Caraiman – 30,86 m. De asemenea, ambele au fost create în perioada interbelică: Coloana Infinitului între 1936–1938, iar Crucea de pe Caraiman între 1926 și 1928. Sunt amândouă monumente dedicate eroilor neamului.”, 12 noiembrie 2011, articol disponibil la adresa de internet: https://adevarul.ro/news/eveniment/video-dati-ban-caraiman-afla-vor-arhitectii-salveze-crucea-eroilor-neamului-1_50ad35de7c42d5a66390cf23/index.html.

⁵ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. IX, București, Editura Academiei Române, 1980, p. 163.

⁶ Relativ pentru că la 1918 rămân comunități importante românești, compacte, fără statalitate românească: cele istorice din Maramureș, Timoc și Banatul Sârbesc, macedoromâni.

Care este funcția unității naționale în raport cu civilizația unui popor?

Unitatea națională, scrie Nicolae Bălcescu, unul dintre cei mai importanți doctrinari ai Revoluției române de la 1848, prin care România a început un masiv proces de sincronizare cu Occidentul, este condiția libertății personale și naționale. Cu alte cuvinte, condiția libertății individuale este cupola protectoare a statului, ca focalizare a intereselor personale pe suport etnocultural și politic. Democrația este neapărat și *etnopolitică*, cuprinde dreptul popoarelor la autodeterminare – principiu de altfel proclamat de SUA la 1918 („doctrina Wilson”). *Dreptul*, arăta Bălcescu cu aproape 100 de ani mai înainte, presupune unitatea națională. Și fără drept nu putem vorbi de civilizație, dreptul fiind baza ordinii sociale. Dacă Unirea lui Mihai ar fi dăinuit, România ar fi intrat în ordinea civilizației moderne deodată, dacă nu mai înainte de o serie de popoare occidentale, pentru că:

„De atunci, nația română, încunjurând toate nenorocirile ce o bântuiau în urmă, s-ar fi constituit în întregimea drepturilor sale, în unitatea și libertatea sa și s-ar fi apucat a îndeplini cu putere mare misia de liberare și civilizare ce providența i-a menit în orientul Europei”⁷.

În ordinea internațională instituită prin tratatele de pace de la Versailles, acest principiu descris atât de viu de Bălcescu a fost numit „dreptul popoarelor la autodeterminare”. Acesta este prezent explicit în *Doctrina Wilson* care a creat ordinea europeană în care ne aflăm și astăzi. În ianuarie 1918, președintele American Woodrow Wilson adresa Congresului vestitele *14 puncte ale Principiilor păcii*. Punctele X și XI ale *Principiilor* privesc direct România sub aspectul evacuării de către trupele de ocupație ale Puterilor Centrale și, chiar mai important, din perspectiva drepturilor popoarelor din Imperiul Austro-Ungar la autodeterminare. Trebuie precizat că acesta presupune *libertatea personală, democrația și suprapunerea dintre frontiera etnică și cea politică*, acestea fiind, în esență, componentele care fac posibilă *autodeterminarea națională*: condiția legitimității ocupării unui teritoriu este locuirea sa din vechime de o masă etnică semnificativă și nu poate fi pace dacă nu există ordine internă prin respectul libertăților personale. În februarie 1918, președintele Wilson se adresează din nou Congresului, răspunzând solicitărilor cancelarului German și ministrului de externe austro-ungar – contele Czernin. Cu acest prilej, Wilson declară că:

„«autodeterminarea [popoarelor] nu este doar o expresie. Este un principiu imperativ pe care oamenii de stat îl vor ignora cu riscul pieirii lor. Nu putem avea pacea doar prin aranjamente și conferințe de pace. Aceasta nu poate fi rezultatul asamblării prin înțelegeri între statele puternice. ...»”⁸.

⁷ Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Chișinău, Editura Litera, 1998 [1849], p. 352.

⁸ „«Self-determination» is not a mere phrase. It is an imperative principle of actions which statesmen will henceforth ignore at their peril. We cannot have general peace for the asking, or by the mere arrangements of a peace conference. It cannot be pieced together out of individual understandings between powerful states.” „President Wilson's Address to Congress, Analyzing German and Austrian Peace Utterances” (Delivered in Joint Session, February 11, 1918), 11 February, 1918, disponibil la adresa de internet: www.gwpda.org/1918/wilpeace.html.

Autodeterminarea presupune, iată, o nouă ordine internațională întemeiată pe respectul dreptului popoarelor și pe mecanisme transparente. Pacea nu poate fi asigurată prin înțelegeri pe sub masă între marile puteri, este cea de a doua mare inovație a doctrinei wilsoniene, atașată noțiunii de autodeterminare.

În felul acesta, înțelegem cum Armata Română și Doctrina Wilson sunt cei doi mari piloni ai Marii Uniri. Unitatea națională presupune alte componente, dintre care, după cum vom vedea, *demnitatea națională* este e mare importanță.

Armata și demnitatea națională

Care este rolul Armatei în raport cu Unitatea națională? Nicolae Bălcescu arăta că nu se poate unitate națională fără o „sabie puternică”. Iată ce scrie Nicolae Bălcescu despre sentimentul național și primul exponent modern, Mihai Viteazul:

„Marea idee a unității naționale era dar pe acele vremi un sentiment popular. În ochii poporului, ea era aceea ce e astăzi un drept și o datorie, singurul mijloc d-a se mântui de supt stăpânirea streinilor, d-a intra în întregimea drepturilor sale naționale și d-a le păstra nevătămate de bântuirea dușmanilor. Spre a o realiza, ce trebuia oare? O sabie românească puternică. Românii acum găsisse aceasta. În capul Țării Românești sta un domn român tânăr, îndrăzneț, ambițios, cu minte înaltă, cu inima aprinsă spre fapte vitejești, vestit și meșter în războaie.”⁹

Conștiința importanței unității naționale este arma pe care o numim și *demnitate națională*. *De ce vorbim despre demnitate?* Dacă suntem de acord cu Platon că ordinea în stat, *republica*, se întemeiază pe ordine, iar ordinea înseamnă ritm, armonie, fiind o chestiune și de ordine *interioară*, a insului și a corpurilor profesionale, atunci vom înțelege rolul vital al armatei în *difuzarea demnității naționale*. În logica lui Platon, armata face parte din categoria vitală a paznicilor ordinii cetății, fiind corpul social cel mai important după cel al conducătorilor. Meseria aceasta de gardian al ordinii este pentru cei aleși, păstrătorii „armoniei frumoase” ai societății, care este tocmai demnitatea națională. Armata, deci, este garantul demnității naționale. Aici avem mult de lucru, Armata Română având a defila doar între flamura națională și pe sub Arcul de Triumf al nostru sau al prietenilor, nu printre prăjituri¹⁰, cum s-a întâmplat zilele trecute la Sfântu Gheorghe. De aceea, spunem noi, se impune reluarea unor cicluri de pregătire specială în acest sens.

Și iată cum ajungem la componenta strategică a demnității naționale: *etnopolitica*. Ce este etnopolitica? Este factorul etnic, corelația dintre geografia pe care este așezat un stat cu interesele acestuia. Regăsim principiul ordinii versailleze al doctrinei Wilson, fără de care Europa intră în haos.

⁹ Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Chișinău, Editura Litera, 1998 [1849], Cartea a III-a, „Servagiu (dechemvrie 1595, aprilie 1599)”, cap. XXI.

¹⁰ Dan Tănasa, „Cine și-a bătut joc de armata română? La Sfântu Gheorghe defilare printre... colaci secuiești”, *Dan Tănasa Blog*, 11 septembrie 2018, articol disponibil la adresa de internet: www.dantanasa.ro/cine-si-a-batut-joc-de-armata-romana-la-sfantu-gheorghe-defilare-printre-colaci-secuiesti/

Ciclul făuririi statului român coincide cu împlinirea demnității naționale, prin suprapunerea relativă dintre factorul etnic și cel politic: Marea Unire de la 1918. Nicolae Bălcescu este printre primii care arată că Unirea este un imperativ strategic al eliberării naționale. Referindu-se la Mihai Viteazul, Bălcescu scrie că acesta era conștient de faptul că Unirea era o astfel de necesitate: nu poți ține Carpații fără linia Dunării:

„Pentru Țara Românească, lupta cu o armie ce vine dinspre Dunăre e peste putință de nu va putea a se rezema în siguranță în munți. Alianța Transilvaniei, în acest caz, îi este dar neapărată.”¹¹

Toate acestea sunt parte ale sentimentului și conștiinței sintetic numite demnitate națională, al cărei păstrător este Armata Română. De altfel, oricare dintre categoriile de forțe ale Armatei are ca element purtător, factorul etnopolitic, aspect foarte vizibil integrat în jurământul militar:

„Jur credință Patriei mele, România!
Jur să-mi apăr țara chiar cu prețul vieții.
Jur să respect Constituția, legile țării și regulamentele militare.
Așa să-mi ajute Dumnezeu!”¹².

Programele de înzestrare cu armament sunt bune. Dar trebuie reinițializat și un program special care să întărească demnitatea Armatei. Aceasta pentru că noțiunea de demnitate națională este centrală în raport cu următoarele componente strategice ale actului militar:

- Psihologia apărării – *de ce să îmi dau viața?*
- Ca factor de descurajare militară, în componenta de *battle readiness* – componenta morală – asigură motivația, la rândul ei baza pregătirii foarte bune de luptă, în orice moment.
- Justificarea utilizării forței ca act al suveranității naționale – *în ce condiții și de ce se poate folosi forța pe teritoriul național de către organele în drept, inclusiv Armata?*
- Aprecierea corectă a contextului geopolitic internațional în care este amplasată România, cu coloraturi etnice diverse, inclusiv românești – *care este rolul României în ordinea internațională, în raport cu ce reper?*

¹¹ Nicolae Bălcescu, *România supt Mihai-Voievod Viteazul*, Chișinău, Editura Litera, 1998 [1849], p. 209.

¹² Armata României, Jurământul militar – Legământul suprem față de Patrie! „Jur credință Patriei mele, România! Jur să-mi apăr țara chiar...”, disponibil la adresa de internet: www.armataromaniei.ro/armata/1/141113432694582707492512723335.